

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Učíme se učit na Karmeli

Lucie Pöschková

Martina Knížková

Petra Pavlíková

Mladá Boleslav 2011

Středočeský kraj

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor SOČ:14 Pedagogika, psychologie, sociologie a
problematika volného času

Učíme se učit na Karmeli

We learn how to learn at Karmel

Autoři:

Lucie Pöschková

Martina Knížková

Petra Pavlíková

Škola:

Integrovaná střední škola

Na Karmeli 206, Mladá Boleslav

Konzultant:

Ing. Jan Weiser

Mladá Boleslav 2011

Středočeský kraj

Prohlášení

Prohlašuji, že jsme svou práci vypracovaly samostatně, použily jsme pouze podklady (literaturu, SW atd.) uvedené v příloženém seznamu a postup při zpracování a dalším nakládání s prací je v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

Vdne..... podpis:

Vdne..... podpis:

Vdne..... podpis:

Poděkování.

Tímto bychom chtěli poděkovat **Ing. Janu Weisrovi** za obětavou pomoc a podnětné připomínky, které nám během práce poskytoval a **Mgr. Pavlíně Reimannové** za pomoc s překladem anotační části.

Anotace:

Práce „Učíme se učit Na Karmeli“ se zabývá aktuálním problémem rozvoje schopností žáků v oblasti vlastního procesu učení.

V první části práce je stručně řešená otázka oprávněnosti a naléhavosti tohoto problému v současném českém školství.

Druhá část práce zahrnuje kompletní výukový materiál pro šest vybraných dovedností učení. Materiál každé z nich se skládá z teoretického úvodu a tří PowerPointových prezentací určených k výkladu, společné a samostatné práci žáků.

Klíčová slova: Poznámky, rychločtení, mentální mapa, plán, referát, prezentace.

Annotation:

The project "We learn how to learn at Karmel" deals with the topical problem of the development of students skills in the field of their learning process.

In the first part there is tackled the question of advisability and insistence of this problem in contemporary Czech educational system in brief.

The second part involves the full educational material for six chosen learning skills. It consists of the theoretical introduction and three PowerPoint presentations intended for the exposition, individual work of students and students' work in groups.

Key words: Notes, speed reading, mind maps, plan, paper, presentation.

Obsah

Úvod	7
1 Učíme žáky učit se a některá fakta, která podporují tuto snahu	10
1.1 Základní teoretická východiska proč učit žáky ve škole se učit a zdroje nedorozumění	10
1.2 Projekt Učíme se učit Na Karmeli	11
1.3 Specifika zamýšleného kurzu	13
1.4 Empirické zjišťování dat žáků ISS s ohledem na jejich způsobilosti k učení	13
1.4.1 Fakta o studijní způsobilosti žáků ISS Zpracování a vyhodnocení dotazníku „Jak se učím?“	13
1.4.2 Vyhodnocení výsledků studentů při zpracování referátu v předmětech ekonomika, management, marketing.	15
2 Vybraná témata dovedností „umíme se učit“ a jejich pedagogická transformace do podoby výukového materiálu pro potřeby plánovaného kurzu.	18
2.1 Vedení poznámek a jejich využití při studiu	19
2.2 Rychločtení, jeho podstata a smysl při studiu	24
2.3 Zpracování myšlenkových map a jejich uplatnění při studiu	27
2.4 Plánování, základní schopnost člověka při naplňování svých cílů.	32
2.5 Postup, jak zpracovat referát	35
2.6 Postup, jak zpracovat prezentaci.	41
Závěr.....	46
Použitá literatura	47
Přílohy.....	48

Úvod

Práce, kterou tímto předkládáme, je součástí stejnojmenného projektu, který se na naší škole postupně připravuje a který nese název „Učíme se učit Na Karmeli“.

Vedoucí naší práce, který projekt se souhlasem vedení školy připravuje, nás oslovil, zda bychom nechtěly přispět při jeho realizaci. Jedná se o to, že jako studentky školy budeme moci výraznou měrou zasáhnout do obsahu připravovaného projektu, ale zejména sami na sobě vyzkoušet, jak předpokládaná témata zpracovat tak, aby byla našim spolužákům přístupná po stránce obsahové i z hlediska atraktivity. S návrhem jsme souhlasily a toto je výsledek naší společné snahy.

Práce je rozdělena do dvou kapitol. V první kapitole jsme se soustředily na několik dílčích problémů. Tím prvním a asi nejpodstatnějším je pochopit základní smysl takového projektu. Vždyť co jiného na naší ISS děláme, než že se učíme? Ve skutečnosti odpověď je přece jen o trochu složitější. Projekt „Učíme se učit Na Karmeli“ vychází ze dvou impulzů, které tento problém více objasňují. První obecný impuls je obsažen v nejvyšších vzdělávacích dokumentech ČR a zdůrazňuje nutnost rozvíjet u žáků schopnost celoživotně se vzdělávat. Tento významný požadavek na vzdělávání je pak konkrétněji specifikován například v RVP jednotlivých studijních oborů jak uvidíme dále. Tím druhým impulzem je zahájený projekt Studánka, řešený s podporou MŠMT a EU firmou SCIO Praha. Tento projekt reaguje na situaci, že sice RVP velmi naléhavě hovoří o rozvoji kompetencí žáků k učení, ale ve školní praxi se tento cíl ujal jen velmi málo.

O co se projekt Studánka má tedy pokusit?

Citujeme ze stránky projektu.¹ Projekt nabídne žákům základních a středních škol a jejich učitelům připravený systém kurzů a přípravných materiálů pro žáky a metodických materiálů pro pedagogy, které směřují k rozvoji dovednosti učit se (kompetence k učení) Dovednost žáka učit se patří k nejdůležitějším faktorům, které ovlivňují jeho úspěšnost ve škole. Nezvládnutí studijních dovedností žáka demotivuje ve vztahu ke škole i učení celkově. Přesto mnoha žákům často chybějí i základní dovednosti, které jim efektivní učení umožní.

Dá se říci, že cíl naučit žáky učit se, je stále spíše před námi než za námi. Proto bylo potřeba říci, co k jeho naplnění můžeme udělat my, na naší škole? Odpověď je následující. Zprve si na faktech uvědomíme, jaká je v této oblasti situace na naší škole. Nebude to odpověď nijak vyčerpávající, ale podnětná pro další úvahy. Toto provedeme s pomocí vyhodnocení dotazníkového šetření, a nebo studiem pedagogického materiálu, který vzniká při výuce žáků. Za druhé se pokusíme nalézt odpověď na otázku, v čem a jak by bylo žákům potřeba pomoci, aby se jejich kompetence k učení zlepšily.

¹ <http://www.studanka.scio.cz/oprojektu.aspx>

Tímto problémem se zabývá druhá kapitola práce. Jejím hlavním obsahem jsou zpracovaná konkrétní témata, která se týkají výše zmíněných dovedností žáků k učení. Témata nám navrhl a jejich výběr zdůvodnil vedoucí naší práce. My jsme s tímto výběrem souhlasily.

Domníváme se, že jejich hlavní předností je jejich univerzální použití ve škole i v následném profesním životě. Jedná se o témata, která v sobě zahrnují jak požadavek na rozvoj dílčích kompetencí k učení, tak i rozvoj myšlení. Uvedená témata, se kterými se žák v kurzu seznámí, jistě plně nezvládne. Pokud ho však zaujmou, je zde možnost se s nimi podstatně hlouběji seznámit v doporučené, české literatuře.

Za druhé je možno doufat, že i ostatní učitelé je mohou s žáky ve svých předmětech podle uvážení používat a jejich osvojení u žáků prohlubovat.

Jedná se o tato vybraná témata dovednosti učit se.

- Vedení poznámek a jejich využití při studiu;
- Rychločtení, jeho podstata a smysl při studiu;
- Zpracování myšlenkových map a jejich uplatnění při studiu;
- Plánování, základní schopnost člověka při naplňování svých cílů;
- Postup, jak zpracovat referát;
- Postup, jak zpracovat prezentaci.

Vybraná témata jsme zpracovaly tak, že jsou připravena k jejich výuce u vybrané skupiny žáků.

Výukový materiál je tvořen následujícími dokumenty:

- Stručný teoretický text, vysvětlující vybranou problematiku a který má být žákům k dispozici k výuce před jejím zahájením.
- Výukové materiály k samotné výuce zpracované formou PowerPointových prezentací, které zahrnují výklad, cvičení s příkladem, samostatné zadání pro samostatnou práci žáků.

Věříme, že v budoucím období se nám podaří námi zpracované materiály experimentálně vyzkoušet v kurzu „Učíme se učit Na Karmeli“ a hlavně, že některým žákům to pomůže při jejich studiu. To bude největší odměna za naši práci při jejich zpracování.

Metody řešení

Při naší práci, jsme použily několik metod, které nám usnadňovaly řešení stanovených úkolů (cílů) práce.

Jak je z rozsahu práce patrné, základní metodou při jejím zpracování byla metoda vyhledávání, třídění a studia vybrané literatury, výběru a následné pedagogické transformace vhodných textů ve výukový materiál. Při tom bylo potřeba zvládnout všechny potřebné dovednosti při využití nástrojů elektronické práce s texty a obrázky.

Při získávání a hodnocení empirického materiálu o způsobech učení žáků na naší škole, nebo informací, které jsou k dispozici v konkrétních výstupech žáku v průběhu výuky, byly použity metody pedagogického výzkumu.

Jedná se za prve o dotazníkovou metodu. Tu jsme využily, při zpracování a následném hodnocení dotazníku s názvem „Jak se učím?“

Popis a zobecnění vybraných žákovských prací jsme využili k tomu, abychom posoudily některé poznatky, které bylo možno získat z hodnocení více jak 150 referátů, které zpracovávali žáci školy v prvním pololetí z odborných předmětů, a které nám poskytl vedoucí práce.

Celkově jsme se snažily pracovat systematicky, a práci si mezi sebou racionálně rozdělit. Na zpracování práce jsme pracovaly více jak čtyři měsíce.

Ještě několik poznámek k citacím. Vzhledem k tomu, že se v našem případě nejedná o systematický výzkum, ale o práci pedagogicko-popularizační, citace autorů jsou dosti volné a nebazíruje se na každé větě a místě, ze kterého byla získána. Nicméně se nezamlčuje to, že myšlenky použité v práci jsou převzaty z dostupné česky psané literatury.

Z hlediska formálního nebylo možné obsah výukových prezentací zahrnout přímo do textu práce vzhledem k tomu, že by neúměrně narostl obsah práce. Proto jsou výukové materiály (PP prezentace) součástí doporučené přílohy.

1 Učíme žáky učit se a některá fakta, která podporují tuto snahu

V této kapitole bychom se měli velmi stručně seznámit s důvody, proč se školství opakovaně vrací k požadavku, abychom žáky ve škole učili učit, a proč se to dosud stále nedaří. To znamená, vystavět důvody, proč právě práce jako je ta naše může být ve škole užitečná. V další části se pak pokusíme shrnout některé výsledky, které jsme získali metodami pedagogického výzkumu mezi našimi žáky. Při tom již nechceme opakovat vše, co bylo řečeno v úvodu.

1.1 Základní teoretická východiska proč učit žáky ve škole se učit a zdroje nedorozumění

Nikdo z nás si jistě nemyslí, že se žáci ve škole dnes neučí. Jistě že učí. Problém, který tady řešíme, je však jiný. Učí se při zvládnání jednotlivých předmětů i tomu, jak se mají učit? Tady už je odpověď složitější. Ti „chytřejší“ žáci, jako by to měli v sobě již zakódované, jak se učit. Osvojí si nějaký svůj způsob, který ani často neumí konkrétně popsat, ale funguje. S tím souvisí otázka inteligence, typu inteligence a paměti a její schopnosti si věci pamatovat a vybavovat.

Co ale ti ostatní. Ti, kteří toto „přírodní nadání“ nemají. A statisticky vyjádřeno, je jich více, než těch „chytřejších“. Ti jsou na tom tak, jak bylo řečeno již v úvodu. Chybějící znalosti o tom jak se učit jim učení znechucují a oni často na učení rezignují.

To je ale asi předčasné. Každý člověk je schopen rozvoje v této oblasti a potažmo v rozvoji své inteligence.

V současné době převládá názor, že by bylo dobré tyto schopnosti u žáků pěstovat, třeba i na úkor množství faktických vědomostí a informací, které si ze školy odneseme.

Školní praxe však ukazuje na jednu základní obtíž. Zda umíme tyto dovednosti k učení učit žáky a jak je do výuky zařazovat. Vždyť žádný ze současných učitelů se neučil konkrétním dovednostem k učení. I on je má zpravidla jen intuitivně naučené. Tento problém má řešit projekt Studánka a částečně i náš projekt.

1.2 Projekt Učíme se učit Na Karmeli

Projekt učíme se učit Na Karmeli reaguje na požadavky základních dokumentů, které řídí obsahové -zaměření studia na ISS. Jsou jimi zejména vybrané RVP pro obory vzdělávání, které se na škole vyučují. Za všechny použijeme RVP pro obor vzdělání, 63-4M/01, Ekonomika a podnikání.

Nyní se blíže podíváme, co se o schopnostech učit se ze strany žáků říká v tomto dokumentu.

Cíle středního odborného vzdělávání

Koncepce středního vzdělávání, tedy i odborného, vychází z celoživotně pojatého, na principu znalostní společnosti vybudovaného konceptu vzdělávání, ve kterém je vzdělávání cestou i nástrojem rozvoje lidské osobnosti. Jako teoretické východisko pro koncipování struktury cílů středního vzdělávání byl použit známý a respektovaný koncept čtyř cílů vzdělávání pro 21. století. (Učit se poznávat, Učit se pracovat a jednat, Učit se být, Učit se žít společně) K dosažení takto koncipovaného cíle slouží dílčí klíčové kompetence žáka. RVP pro obor studia Ekonomika a podnikání mluví o konkrétních kompetencích.²

Tyto kompetence by měly být integrální součástí studia všech předmětů, které žák studuje. Při tom by se měl naučit a rozvíjet následující kompetence. Z celé řady požadavků vybereme jen ty, které by se měly stát součástí zamýšleného samostatného projektu.

Kompetence k učení

- ovládat různé techniky učení, umět si vytvořit vhodný studijní režim a podmínky;
- uplatňovat různé způsoby práce s textem (zvl. studijní a analytické čtení),
- umět efektivně vyhledávat a zpracovávat informace; být čtenářsky gramotný;
- s porozuměním poslouchat mluvené projevy (např. výklad, přednášku, proslov aj.), pořizovat si poznámky;
- využívat ke svému učení různé informační zdroje včetně zkušeností svých i jiných lidí;
- sledovat a hodnotit pokrok při dosahování cílů svého učení, přijímat hodnocení výsledků svého učení od jiných lidí.

² Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 63-41-M/01, Ekonomika a podnikání, Vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 28. 6. 2007, č. j. 12 698/2007-23.

Kompetence k řešení problémů

- porozumět zadání úkolu nebo určit jádro problému, získat informace potřebné k řešení problému, navrhnout způsob řešení, popř. varianty řešení, a zdůvodnit jej,
- vyhodnotit a ověřit správnost zvoleného postupu a dosažené výsledky;
- uplatňovat při řešení problémů různé metody myšlení (logické, matematické, empirické) a myšlenkové operace;
- volit prostředky a způsoby (pomůcky, studijní literaturu, metody a techniky) vhodné pro splnění jednotlivých aktivit, využívat zkušeností a vědomostí nabytých dříve;
- spolupracovat při řešení problémů s jinými lidmi (týmové řešení).

Máme zde tedy dvě skupiny kompetencí, které je žádoucí u žáků rozvíjet. Jednou z cest jak toho dosáhnout je organizovat pro žáky samostatné krátkodobé kurzy, které by je s jednotlivými technikami, které tvoří základ výše zmíněných kompetencí.

Příprava takového kurzu, respektive jednotlivých vybraných témat k výuce je úkolem naší práce.

Vybraná témata:

- Vedení poznámek a jejich využití při studiu;
- Rychločtení, jeho podstata a smysl při studiu;
- Zpracování myšlenkových map a jejich uplatnění při studiu;
- Plánování, základní schopnost člověka při naplňování svých cílů;
- Postup, jak zpracovat referát;
- Postup, jak zpracovat prezentaci.

Ze zběžného pohledu je zřejmé, že daná témata reagují na požadavky výše zmíněných kompetencí.

Přípravit daná témata k výuce znamená, zpracovat následující výukové dokumenty:

- Krátký učební text do zamýšlené školní pomůcky,
- Písemné přípravy ve formě PowerPointových prezentací k vedení výuky dané problematiky, rozvržené do tří výukových úkolů:
 - Výklad problematiky (45 min.)
 - Cvičný příklad, ukázka (45 min)

- Samostatná práce žáka na zadané téma (2x 45min.)

Časová dotace poskytuje prostor pro první stručné seznámení žáků s uvedenými technikami. Další rozvoj a prohlubování těchto kompetencí již bude probíhat v rámci výuky jednotlivých předmětů.

1.3 Specifika zamýšleného kurzu

Dá se oprávněně předpokládat, že kurz bude mít úspěch pouze v případě, když jeho zaměření a forma zpracování základních témat bude respektovat potřeby a možnosti žáků ISS Na Karmeli. Odráží naši schopnost s těmito tématy se seznámit, osvojit si je a zpracovat tak, abychom je mohly sdělit ostatním žákům. Dá se tedy předpokládat, že by mohla být spolužákům dostatečně přístupná a pochopitelná.

1.4 Empirické zjišťování dat žáků ISS s ohledem na jejich způsobilosti k učení

Druhým podkladem k plánování kurzu je zjištění některých faktů o studijní způsobilosti žáků ISS. Průzkum, který jsme provedli je jen dílčí, ale jeho cílem je dokumentovat potřebu žáků posílit vybrané studijní kompetence.

Zjišťování se týkalo následujících dílčích úkolů:

- Zpracovat a vyhodnotit dotazník pro žáky na téma „Jak se učím?“
- Vyhodnocení výsledků žáků při zpracování referátu v předmětech ekonomika, management, marketing.

Zamýšleným, ale nenaplněným úkolem bylo praktické ověření zpracované učební dokumentace při reálných hodinách výuky a vyhodnocení reakcí žáků a přínosů, které by tato výuka mohla mít. Tento plánovaný úkol nebyl splněn z časových důvodů.

1.4.1 Fakta o studijní způsobilosti žáků ISS

Zpracování a vyhodnocení dotazníku „Jak se učím?“

Dotazník, který jsme žákům předložily měl za cíl zjistit dvě skupiny faktů.

Proto byl otazník rozdělen na dvě části. První část byla zaměřena na získání některých základních informací o průběhu učení žáka, zejména domácí přípravy. Druhá část byla zaměřena na to, abychom se něco dozvěděly o tom, jaké techniky (strategie) při učení žáci využívají. Dotazník je uložen v příloze č. 2 práce. Celkem se dotazování účastnilo 48 žáků ze dvou tříd.

Dosažená zjištění a jejich interpretace

Konkrétní výsledky vyhodnocení dotazníku jsou uloženy v příloze č. 3. Zde se pokusíme o jejich interpretaci.

Nejprve je třeba zdůraznit fakt, že žáci školy mají v průměru 12-14 předmětů ve studijním plánu ročníku.

Prvním faktem, který byl zjišťován, byla doba věnovaná studiu doma. Polovina žáků uvedla dobu, po kterou se učí 5-10 hod za týden, 35% méně jak 5 hodin, pouze zbytek se učí dále jak 10 hodin. Při tom se zaměřují především na studium maturitních předmětů. Když vezmeme v úvahu i fakt, že pozornost ve vyučování dokáže udržet jen minimum žáků, pak tato doba je nedostatečná, což by bylo možno dokumentovat na dosahovaném prospěchu.

Co se týká času vyhrazeného učení. Pouze 40% žáků si svůj čas plánuje, zbytek se učí jen z důvodu, že ho čeká písemka nebo zkoušení.

Při učení se umí soustředit 60% žáků. Pro učení vyhledávají klidnou místnost, aby nebyli rušeni. Zdrojem ze kterého se učí je v převažující míře sešit s poznámkami, výrazně méně učebnice a PC.

Počítač k učení mají k dispozici všichni žáci, složku „škola“ na svém počítači má však pouze 30% z nich.

Strategie učení, které žáci uvádějí, jsou v podstatě velmi „konzervativní“. Tedy tradiční, se kterými bychom se setkali třeba před 50 lety. Žáci se učí ze sešitu, případně učebnice. Text čtou a potichu opakuji, nebo si při tom dělají poznámky, případně se nechají vyzkoušet. Zaznívá zde snaha o učení z paměti, bez plného pochopení obsahu. Mnemotechnické pomůcky většinou nepoužívají, lépe řečeno neví, co toto slovo přesně znamená.

Celkově je tedy možno říci, že dotazník pouze potvrdil všeobecný trend, který je podobnými výzkumy již mnoho let zjišťován. Žáci nemají vypěstované návyky k učení a nevědí, jak by se měli efektivně učit.

Každá, byť základní informace o tom, že učení může být snadnější a zábavnější, když vím jak se mám učit, může alespoň některým žákům být velmi užitečná. Asi 30% žáků o tuto informaci projevilo zájem.

1.4.2 Vyhodnocení výsledků studentů při zpracování referátu v předmětech ekonomika, management, marketing.

Domníváme se, že zajímavým ukazatelem o potřebnosti zdokonalovat kompetence žáků v učení dokládají dosažené výsledky žáků, při zpracování referátů z odborných předmětů.

Nejprve některé základní informace o podmínkách zpracování referátu:

Žáci dostali poměrně podrobné zadání, jak postupovat při zpracování referátu (zadání viz. příloha č. 1),

Rozsah referátu byl omezen na 600 slov, což je velmi malý prostor,

Žáci byli povinni uvést citované zdroje podle příslušné normy,

Žáci měli možnost využít konzultace s učitelem, případně po připomínkách referát přepracovat.

Přehled dosažených známek z referátu v jednotlivých třídách

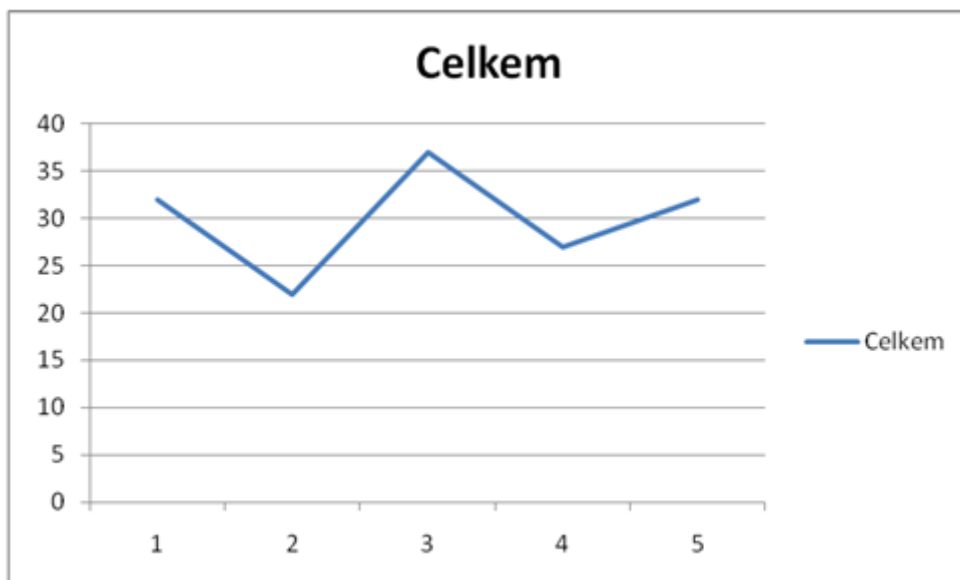
Třída	Hodnocení					Celkem
	1	2	3	4	5	
EP 1	3	5	4	6	9	27
EP 2	5	2	4	4	3	18
O3	11	3	2	3	3	22
OK4 O			2	4	3	9
N 1	1	2	11	4	11	29
N 2	2	3	3	3	1	12
D 2	4	2	4	1	0	11
D 3	6	5	7	2	2	22
Denní studium	19	10	10	13	15	67
Nástavbové studium	3	5	14	7	11	31
Dálkové studium	10	7	11	3	2	33
Celkem	32	22	37	27	32	150

Dílčí interpretace výsledků

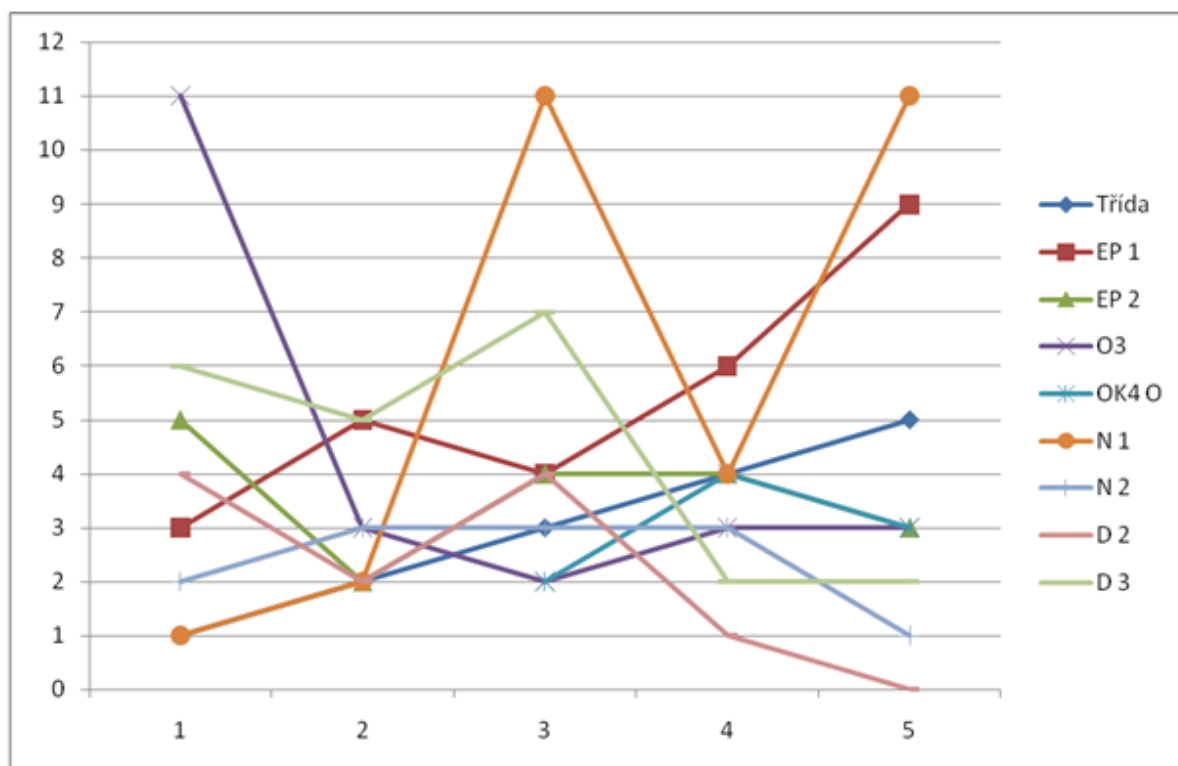
Pro interpretaci využijeme některá dílčí grafická zobrazení získaných dat.

Celkové zastoupení známek

Na grafu níže vidíme, že oproti předpokladům tzv. normálního rozložení známek, je zde na jedné straně výrazné zastoupení známek 1 a 5. Co to znamená. Je zde jistě skupina žáků, kteří mají výrazně vyšší potenciál, který zadání referátu plně nevyužilo, naproti tomu je zde skupina žáků, kteří zadání vůbec nezvládli.

Rozptyl známek po jednotlivých třídách

Graf plasticky dokumentuje velkou nevyrovnanost dosažených výsledků po jednotlivých třídách. Jako nejhorší se jeví třída OK- 4 O.

Dílčí závěr

Závěr můžeme zformulovat tak, že referát, nebo prezentace z odborného předmětu dává žákům prostor pro rozvíjení řady kompetencí. Zejména je však nástrojem samostatného myšlení, schopností práce s logicky uspořádaným souborem pojmů, dat, zjištění apod. Je tedy třeba tyto dovednosti u žáka cílevědomě rozvíjet. Výsledky ukazují, že rozvoj samostatného myšlení žáků naší školy je třeba podporovat všemi dostupnými prostředky. Zadávání referátů, nebo prezentací je jedním z možných nástrojů, jak toho dosáhnout.

Celkové shrnutí

Co jsme se tedy vlastně o našich žácích dozvěděly? Dílčí a velmi neúplné poznávání faktů, které souvisí se studijními návyky žáků a jejich schopností řešit nové úkoly například formou referátů nejsou nijak překvapující. Potvrzují již známé poznání o tom, že se žáci učit neumí, a že je to problém, který jim brání v dosahování lepších výsledků.

Proto má smysl se alespoň pokoušet tuto situaci změnit. O tom je celá další část naší práce.

2 Vybraná témata dovedností „umíme se učit“ a jejich pedagogická transformace do podoby výukového materiálu pro potřeby plánovaného kurzu.

Cílem druhé kapitoly je, jak již bylo výše několikrát zdůrazněno, vypracování výukových materiálů pro vybraná témata dovedností umíme se učit. Tato část tvoří hlavní část našeho úsilí. Při jejím zpracování bylo třeba překonat několik základních překážek. Jednak se s danými tématy seznámit, pochopit jejich hlavní principy a následně se je pokusit srozumitelně vysvětlit.

Výukový materiál je tvořen následujícími dokumenty:

- Stručný teoretický text, vysvětlující vybranou problematiku a který má být žákům k dispozici k výuce před jejím zahájením.
- Výukové materiály k samotné výuce zpracované formou PowerPointových prezentací, které zahrnují výklad, cvičení s příkladem, samostatné zadání pro samostatnou práci žáků.

Z hlediska formálního nebylo možné obsah výukových prezentací zahrnout přímo do textu práce vzhledem k tomu, že by neúměrně narostl obsah práce. Proto jsou výukové materiály (PP prezentace) součástí doporučené přílohy.

Z toho důvodu jsou součástí hlavního textu pouze teoretické texty vybraných témat, která mají žákům posloužit ke studiu a hlubšímu osvojení dané problematiky. Samotné texty se vždy opírají o jeden hlavní informační zdroj, který byl publikován v ČR a žák má možnost si ho vyhledat a problematiku si dále vlastním studiem prohloubit.

Z hlediska citací textů, je potřeba říci, že použité texty citujeme převážně volně. Proto je vždy v úvodu uveden hlavní zdroj informací, ale citace v dalším textu již nejsou důsledně uváděny.

Zvolená témata jsou tato, a budou v následujícím textu řešena v tomto pořadí:

- Vedení poznámek a jejich využití při studiu;
- Rychločtení, jeho podstata a smysl při studiu;
- Zpracování myšlenkových map a jejich uplatnění při studiu;
- Plánování, základní schopnost člověka při naplňování svých cílů;
- Postup, jak zpracovat referát;
- Postup, jak zpracovat prezentaci.

2.1 Vedení poznámek a jejich využití při studiu

Většina nás, studentů stráví spoustu času psaním poznámek. Proč to dělají? Jakou formu jejich poznámky mají? Jak se ukládají? To jsou otázky, na které se budeme snažit hledat odpovědi.

Proč si dělat poznámky?

Důvodů, proč si dělat poznámky při výuce, ale i doma při studiu je mnoho. Jsou to zejména tyto důvody:

- pomáhají nám pochopit to, co jsme slyšeli nebo o čem jsme četli, když jsme to studovali,
- udržujeme se jimi v pozornosti při výuce;
- pomáhají nám později při opakování látky pochopit nejdůležitější věci výkladu,
- máme nejúplnější záznam o tom, co se ve skutečnosti na hodině, semináři, ukázce, říkalo,
- máme materiál, ze kterého se učíme před zkouškami, protože nám ho vyučující nějakou formou zdůraznil a doporučil.

A takto by se dále dalo vymyslet X dalších příkladů. Každopádně je hlavní mít jasno, proč si poznámky děláme.

Existuje také možnost vpisovat poznámky do textu, který používá učitel k výkladu a který máme k dispozici.

Kdy si děláme poznámky?

Příležitosti, při kterých si lze dělat cenné poznámky, je mnohem více než si leckdy uvědomuje. Například nám uniká jejich význam při práci s internetem, kdy zcela náhodně můžeme narazit na cenné informace, nebo k zaznamenání našich zkušeností „v terénu“, kde se může vyskytnout problém, který by stál o zaznamenání (např. při odborné praxi).

Je rozumné mít zápisník stále při ruce. Nikdy nevíme, která myšlenka se vynoří při semináři, nebo při posezení s přáteli, nebo dokonce, když odpočíváme u televize.

Tři způsoby psaní poznámek

Existuje mnoho způsobů psaní poznámek. Ten, který si zvolíme, se může měnit v závislosti na předmětu, nebo na tom, čemu osobně dáváme větší přednost. Můžeme si buď psát poznámky jen ve zkratkách a krátkých citacích, které nás zaujali, nebo se můžeme snažit o kompletní linii argumentů, které nám sdělí například učitel. Pro tento účel je zapotřebí strukturovanější forma zápisu poznámek.

S využitím poznatků, které jsou uvedeny v knize³ Velká kniha technik učení, tréninku paměti a koncentrace lze způsob zápisu poznámek provádět třemi základními způsoby.

Jedná se o tyto způsoby:

- Souhrnné poznámky psané obyčejným textem, lineárně jak byly řečeny řečníkem.
- Poznámky psané formou zachycení kostry, nebo osnovy toho, co bylo řečeno.
- Schematické poznámky, nebo-li pavouk.

Tyto tři metody lze samozřejmě kombinovat, a nebo si můžeme vypracovat naprosto odlišný, vlastní způsob.

Souhrnné poznámky

Je to zhuštěná verze nebo krátký souhrn toho, co bylo doslova řečeno, psané souvislým textem, členěným do odstavců.

Kostra osnovy

Používají se krátká věty a jednotlivá slova, které jsou sestaveny tak, že tvoří osnovu řečeného, nebo ji pouze o něco přesahují.

Schematické poznámky /pavouk

Také zde se používají krátká slova a věty, ale umístění textu je zcela odlišné. Zápis se však provádí na principu tvorby myšlenkové mapy. S tímto tématem se ještě několikrát seznámíte, proto ho zde nebudeme podrobně rozvádět.

Poznámky psané za různých okolností

Hlavním problémem u poznámek je vědět, co si zapsat a co vynechat. Když pracujeme s knihou, máme na rozhodování více času, než kolik ho máme při hodině nebo přednášce.

³ Kolektiv autorů.: Velká kniha technik učení, tréninku paměti a koncentrace. Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-3023-3

Občas musíme manévrovat mezi příliš podrobným záznamem a příliš strohým textem. A co je vlastně příliš? Jako vždy to závisí na tom, PROČ si poznámky děláme.

Poznámky při četbě (výpisky, konspekt)

Nejprve, co tyto dva pojmy znamenají. Výpisky jsou jednodušší forma záznamu myšlenek z vybraného studijního zdroje. Konspekt je již náročnější metoda tvorby poznámek, která si klade za cíl postihnout a případně okomentovat část, nebo celé dílo, které máme prostudovat a obsahově zvládnout.

V případě poznámek je vhodné je doplňovat do již pořízených zápisků, nebo materiálů poskytnutých učitelem.

Konspekt je nutno zpracovat jako samostatný dokument.

Poznámky prováděné při hodinách

Zdá se, že někteří z vyučujících jsou uspokojeni předčítáním ze svých poznámek nebo jejich psaním na tabuli, abychom si je opsali. A zdá se, že někteří z nás studentů jsou uspokojeni, když si zaznamenají co možná nejvíce z vysloveného, aniž by se zastavili a zapřemýšleli, o čem to všechno je. Psaní užitečných poznámek při hodinách závisí na porozumění tomu, co má učitel na mysli. To pak také závisí na našem přístupu (posuzování, kladení otázek a poslouchání).

Jakou formu poznámek?

Forma poznámek, kterou používáme, bude zřejmě značně ovlivňována tím, jak zřetelně učitel vykládá látku. Je-li struktura jasná, potom můžeme být schopni zpracovat logickou kostru osnovy s titulku, mezi titulkami, číslováním, odražením řádků atd.

Jindy můžeme zjistit, že je výhodnější zapisovat si jen body, tak jak přicházejí a srovnat si kostru osnovy po hodině. Může to znamenat kompletní přepsání našich poznámek

Můžeme také uvažovat o zápisu poznámek do rozvětveného pavouka

Úprava poznámek

Co udělat, když si píšeme poznámky, které chceme dále využívat? Poznámky by bylo dobré v domácí přípravě upravit. Jedná se o to, že část textu může být málo srozumitelná díky tomu, že jsme něco nestihli, nebo je text nečitelný. Takové poznámky nám již dobře sloužit nebudou.

Pár rad jak si upravovat poznámky

- Označujte si své poznámky vždy tak, aby bylo vidět, čeho se týkají, kde jsem k nim přišel a kdy jsem je udělal,

- Vypracujte si soustavu zkratk, které můžete používat vždy, jelikož jim rozumíte, i když je čtete později,
- Nechte si kolem svého písma dostatek místa (úzké okraje a stěsnané řádky namačkaného textu způsobují, že se stránky špatně čtou, špatně se doplňují a špatně se pamatují, protože jedna stránka vypadá stejně jako ta druhá)

Rozdělte si text do částí například tím, že tam, kde to jde, použijete:

- mezeru mezi řádky,
- číslování bodů nebo jejich označování písmeny,
- titulky a mezititulky,
- rámečky kolem důležitých bodů,

Zvýrazněte důležité informace pomocí:

- změny velikosti písma
- podtrhávání slov a vět
- používání různých barevných per a zvýrazňovacích fixů

Ukládání a využívání poznámek

Jestliže chceme používat poznámky i později, budeme se muset rozhodnout o vhodném systému ukládání, tak, abychom je rychle a snadno našli, kdykoli je budeme potřebovat.

Ukládání poznámek

Existuje mnoho způsobů, jak bychom si mohli ukládat poznámky. V ideálním případě bychom měli být schopni ukládat poznámky o jednom tématu pohromadě.

Na tomto místě je třeba zdůraznit používání kroužkových bloků, nebo různých rychlovazačů. U kroužkových bloků máme systém volných listů. Můžeme je otevřít ocelovou pružinou, vkládat a vyjímat děrované listy, podle naší libosti je přepisovat a přerovnávat. Můžeme také vkládat nový materiál, listy s poznamenanými problémy, okopírované texty, stejně jako další poznámky kamkoli chceme.

Využívání poznámek

Koukáme se do svých poznámek i potom co jsme si je napsali? Jistě že ano. Proto je zde pro připomenutí několik způsobů, jak bychom jich měli co nejúčelněji využívat. Jedná se například o tyto způsoby:

- pozdější přepisování a doplňování poznámek z hodiny, abychom ji lépe porozuměli,
- přečtení poznámek, abychom zjistili, které odkazy je zapotřebí vyhledat nebo jakou praktickou práci je třeba udělat,
- přepsání starých poznámek, abychom do nich zahrnuli novější myšlenky, odkazy na související témata, novou četbu atd.,
- vrácení se k dřívějším poznámkám při přípravě na úkol nebo písmenku.

Jak to dělám já?

- používám kroužkový blok a desky,
- na hodině si vždy píšu poznámky,
- doma při studiu učebnice si poznámky doplním,
- využívám všechny způsoby psaní poznámek,
- zejména v odborných předmětech si do poznámek vkládám informace získané na internetu, kopírované materiály od učitelů apod.

2.2 Rychločtení, jeho podstata a smysl při studiu

Důvod, proč vás chceme seznámit s touto problematikou je velmi jednoduchý. Hlavní náplní práce studenta je čtení textů a jejich zpracování tak, že si osvojí informace v něm obsažené. Čím více vím o problematice čtení, tím lépe a rychleji mohu zpracovávat povinné texty. Odhady říkají, že žák věnuje četbě více jak 50% veškerého času, který věnuje studiu.

Co to je rychločtení?

Rychločtení je speciální metoda vnímání textu očima a jeho zpracování, při němž dochází současně se zvyšováním rychlosti i k lepšímu zapamatování přečteného textu a k lepšímu odlišení podstatného a nepodstatného. Dochází ke zvýšení rychlosti čtení a to až 2-3 násobně, proti neškolenému čtenáři.

K dosažení této dovednosti je třeba pravidelný trénink. My v tomto krátkém čase věnovaném této problematice to nezvládneme, ale věci si vyzkoušíme a kdo se dál bude chtít rozvíjet, bude vědět jak na to. Ti ostatní si věci spojené se čtením budou jen více uvědomovat a nechtěně se i oni budou zlepšovat.

K čemu nám poznatky o obou formách čtení mohou být?

Dá se předpokládat, že již po osvojení si základních čtenářských dovedností vám pomohou při vašem současném studiu. V budoucnu pak, ve vašem zaměstnání vám mohou pomoci zvládat nelehké pracovní povinnosti a přispět v celoživotním vzdělávání.

Jaké jsou „zbraně“ školeného čtenáře?

Pod pojmem „zbraň školeného čtenáře“ budeme rozumět univerzální vyjádření něčeho, co je považováno za schopnost, dovednost, návyk, dobrou informovanost o tom, co je třeba si uvědomovat při čtení. Autor mnoha publikací o čtení pan Gruber to nazývá čtenářskými zbraněmi.⁴ Tyto zbraně člení do tří skupin podle toho, jakou oblast čtenářských dovedností obsahují.

Všechny tyto zbraně můžeme členit na:

Mozkové - zaměřené na myšlenkové zpracování textu,

Očně technické - zaměřené na techniku čtení, zejména na jinou práci očí a zvýšení rychlosti vnímání,

⁴ Gruber, D.: Rychločtení, Rychlostudium, Info management. Management Press 2008 ISBN 978-80-7261-184-3

Smíšené.

Uvedeme si jen ty, které si můžete sami po ukončení lekce procvičit.

Mozkové

- Schopnost profesionální koncentrace, schopnost ignorovat okolí!
- Stanovení cíle četby než začneme cokoli číst.
- Myšlenková mobilizace předchozích znalostí, okolností a souvislostí čtené tematiky. Co již o tématu vím?
- Předjímání hlavních bodů, hlavní myšlenky a důležitých detailů podle znalosti nadpisů a členění textu.
- Myšlenková aktivita při čtení. Soustavná konfrontace přečteného s cílem četby.
- Zanechání četby po dosažení cíle (triviální, leč často nedodržované)
- Empatie-vcítění do autora a okolností. Čtení hlubších vrstev textu (čtení, mezi řádky)

Očně technické

- Správná vzdálenost očí od textu
- Správný sklon čteného textu
- Správná poloha těla (správné sezení)
- Čtení bez tělesných pohybů
- Čtení bez artikulace
- Široké zrakové rozpětí. Méně fixací oka na řádek, omezení regresí (vracení se oka po řádku)
- Nasazení oka za začátkem řádku, odsazování před koncem.

Smíšené

- Maximalizace podílu zpětně poznávací paměti, to je té, ve které již mám uloženy některé informace k tématu, které právě čtu.
- Optimální psychologické podmínky čtení. Klidné místo, doba, kterou mám pro čtení již dopředu vyhrazenou, optimální osvětlení.
- Nebát se zvyšovat rychlost čtení s tím, že nejde o čtení každého slova, ale obsahu daného textu.

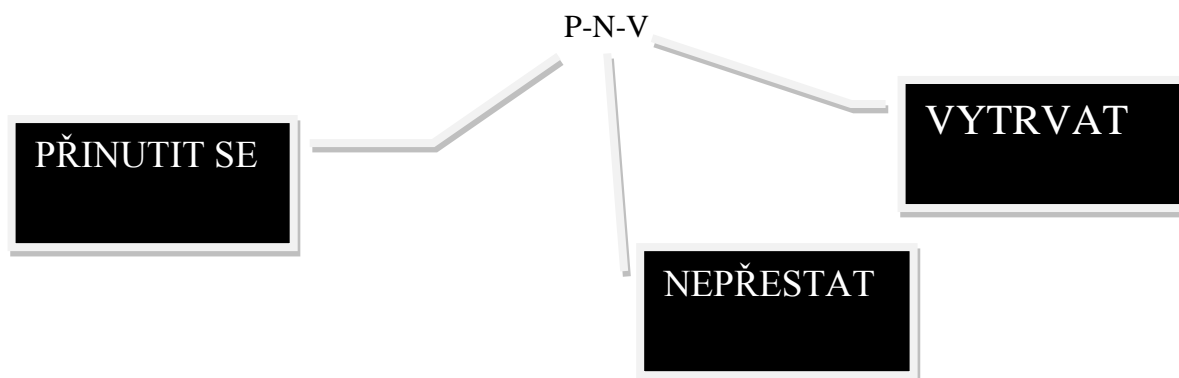
Prohlubování koncentrace během četby

Co víme o koncentraci

Amatérská koncentrace je neukázněná, dělá si s obsahem našeho vědomí, co se jí zlíbí a zamane. Podsovává nám do centra vědomí záležitosti, které nás nejednou od racionálních cílů čtení odvádějí, místo aby nás k nim přiváděly nejkratší možnou cestou.

Profesionální koncentrace je náš dobrý sluha, stojí na myšlence, co udělat musím, to také udělat chci. Ba chci to udělat nadšeně. Nadšeně znamená mnohem lépe než lhostejně.

Pomůže nám psychovzorec koncentrace:

KDE JE KONCENTRACE, TAM PŘICHÁZÍ ÚSPĚCH!

Na závěr si řekneme něco o tom, co se naučíme v praktické hodině.

V krátkém teoretickém vstupu do problematiky čtení, jsme se dozvěděli některé nové pojmy, ale nevíme jak s nimi naložit. Proto si ve cvičení zkusíme několik čistě praktických cvičení, která nám umožní si udělat konkrétní představu o našich čtenářských dovednostech.

Jedná se o následující cvičení:

- Změření rychlosti čtení (počet slov za minutu)
- Změření rychlosti čtení v závislosti na rychlosti čtení a zapamatování si informací z textu.
- Vyzkoušíte si zvětšovat vaše oční rozpětí z pomůcky, která je k tomu určena.

2.3 Zpracování myšlenkových map a jejich uplatnění při studiu

Co je mentální mapa?

Mentální mapy jsou vynikající pomocník paměti. Mentální mapy nám umožňují zorganizovat si fakta a myšlenky. Mentální mapa by měla vždy jasně definovat danou myšlenku či téma a ukázat jejich relativní význam. Díky své formě umožňuje lehčí vstřebávání informací a snažší vytváření nových propojení. Jedním obrázkem lze zachytit například celá přednáška nebo kapitola knihy a ta se pak dá lépe zapamatovat. Do mentální mapy lze také ještě později vpisovat další nápady, což se do normálního textu dá velmi obtížně. T. Buzan⁵ je velký propagátor této metody a z jeho myšlenek jsme čerpali při dalším výkladu.

Všechny mentální mapy mají hodně společného, užívají křivky, symboly, slova a zobrazení podle souboru jednoduchých a základních mozku přátelských pravidel.

Jak nám mentální mapy mohou pomáhat?

Mentální mapy nám mohou pomáhat v mnoha směrech. Zde je pár příkladů:

šetříme čas
lépe zvládáme problémy
zlepšují naši paměť
zlepšují celkovou výkonnosti mozku
jsme tvořivější
produkují nové nápady
rychleji se učíme

Co vše potřebujeme k vytvoření mentální mapy?

čistý nelinkovaný bílý papír
barevná pera, tužky
představitost

Sedm kroků k vytvoření mentální mapy

1. Začněte uprostřed na šikmo položeném papíru. Proč uprostřed? Začneme-li ve středu papíru, dáme mozku svobodu působit všemi směry a vyjadřovat se svobodněji.

⁵ Buzan, T.: Mentální mapování. Portál, s. r. o. 2007 ISBN 978-80-7367-200-3

2. Svou hlavní myšlenku vyjádřete obrázkem. Proč? Protože názorné zobrazení má hodnotu tisíce slov a pomáhá nám využít naší představivost.
3. Po celou dobu užívejte různé barvy. Díky barvám jsou naše mentální mapy mnohem živější a také mnohem zábavnější.
4. K hlavní myšlence připojujte hlavní větve, k nim větve druhé úrovně a poté další a další větve. Náš mozek si rád spojuje dvě a více věcí dohromady. Propojíme-li jednotlivé větve, snáze si věci zapamatujeme a lépe jim rozumíme.
5. Větve zakreslujte jako křivky, nikoli jako přímky. Samými rovnými čarami bychom svůj mozek hrozně znudili.
6. Pro každou jednotlivou větev užit jen jedno jednoduché slovo nebo slovní spojení. Každý takový výraz působí jako násobitel. Vytvářejí si totiž svůj vlastní soubor myšlenek, a mohou proto jiskřit novými myšlenkami.
7. Vyobrazení používejte na celé ploše papíru. Každý takový obrázek, stejně jako vyobrazení má hodnotu tisíce slov.

Mentální mapy pro tvůrčí myšlení

Chceme-li být kreativní, musíme svou představivost zbavit veškerých pout. A právě při tom nám ideálně pomáhají mentální mapy. Mentální mapa je vynikajícím nástrojem k posilování naší schopnosti přicházet na asociace a vytvářet nové představy v mentálních mapách našich myšlenek.

Mentální mapy nám podněcují tvořivost, chceme-li, abychom oslňovali vynikajícími nápady, abychom nacházeli originální řešení všech problémů, které se nám staví do cesty, abychom dokázali účinně motivovat sebe sami i jiné lidi, potřebujeme, za pomoci mentálních map, stále uvolňovat novou imaginaci.

Máme-li udělat skok vpřed a významně zlepšit svou paměť, je zapotřebí, abychom pokaždé, když si chceme něco zapamatovat, aktivně používali představivost.

Chyby při tvorbě mentálních map

Chyby, které vznikají při mentálním mapování lze rozdělit na dva směry. A to chyby vzniklé ve spojení s jedincem, s individualitou, tudíž chyby individuální, a v druhé řadě chyby systematické.

Chyby individuální souvisí se schopnostmi jedince. Především schopností se nějakým způsobem graficky projevit, ale také s představivostí, dále s představou o uspořádání světa, ale například i s pohlavím.

Na systematické chyby má vliv zejména místo a doba pobytu, případně také mobilita jedince. K chybě dochází také při odhadování vzdáleností. V mentální mapě člověk upřednostňuje vztah k blízkým a podhodnocuje vztah ke vzdálenějším objektům. Podobně je také podhodnocována délka relativně delších cest a naopak přeháněna délka cest kratších.

Opakování a paměť

Následujících pár poznámek zdánlivě s mentální mapou nesouvisí. Není to tak. Mapa je významným nástrojem učení a zapamatování. Pokud se její využívání pro vás stane samozřejmostí, pak i paměť a její zlepšování bude záviset na tom, jak se budete zlepšovat v tvorbě map.

Existuje osvědčený recept na to, jak často bychom se měli k určité látce vrátet a zopakovat ji, abychom si ji důkladně zafixovali do dlouhodobé paměti. Postupujete takto:

1. opakování Hned poté, co jste se látku poprvé učili
2. opakování Jeden den poté, co jste se látku poprvé učili.
3. opakování Jeden týden poté, co jste se látku poprvé učili.
4. opakování Jeden měsíc poté, co jste se látku poprvé učili.
5. opakování Tři až šest měsíců poté, co jste se látku poprvé učili.

Důležitost přestávek při učení

Informace si v paměti také snáze udržíte tehdy, když budete dělat přestávky mezi jednotlivými učitelskými činnostmi.

Přestávky jsou vhodné také proto, že mozek si lépe pamatuje učivo ze začátku a konce studijní doby a hůře z jejího prostředku. Když při učení děláte pravidelné přestávky, čas uprostřed doby vyhrazené k souvislému učení se zkracuje a díky tomu se zmenšuje riziko zapomínání.

V ideálním případě by čas nepřerušovaného učení měl trvat asi 45 minut a po jeho uplynutí by měla následovat 5-10 minutová přestávka. Vyjděte z místnosti pokud možno na čerstvý vzduch, snažte se myslet na něco jiného. Zatímco budete takto relaxovat, váš mozek bude mít velmi napilno bude třídit a pořádat informace, které jste do něj vložili.

Ve chvíli, kdy do mentální mapy zachycujete nějakou novou oblast, vnímáte prostřednictvím svého periferního vidění i to, co už jste udělali předtím. Mentální mapy vám tak umožňují učit se nové věci a přitom si opakovat věci už naučené.

Neúspěch

Reakce na neúspěch

Většina lidí reaguje verbálně na tyto neúspěchy velmi podobně. Reakce se dělí do dvou skupin. První typ slovní reakce je: „Do....!!! Druhá skupina je poněkud vážnější a více osobní: Já....!

...končím

...to vzdávám

...pokaždé stejně prohraju

...pro tohle nemám nadání

...v tomhle nikdy úspěch mít nebudu.

Takové reakce na neúspěch jsou po světě velmi rozšířené. Jsou výrazem velice silně procíťovaných emocí doprovázejících prožitků neúspěchu. A jsou to právě tyto reakce, které mají na svědomí posilování chybných vzorců mentálních map v našich hlavách.

Znevážení. To znamená, že jsme si po neúspěchu přestali sami sebe vážit a že si nás podle našeho přesvědčení přestali vážit i jiní lidé. Ve skutečnosti jde o pouhý pocit a nikoli o neúspěch jako takový.

Nedůstojní

Ponížení

Zahanbení

Zbavení iluzí

Neschopní

Zbavení odvahy

Demotivování. Přišli jsme o motivaci

Toto jsou nejčastější slova, která podle našich zjištění vystihují stav lidí po prožitém neúspěchu. Všechna zachycují negativní pocity.

Toto mnohočetné negativní v nás vyvolává zdrcující a vše prostupující strach. Strach z neúspěchu – ve škole, v lásce, zaměstnání v životě a ze života samého!

Tento strach je hlavní příčinou stresu. A stres je zase příčinou ohromujících 80% všech emocí.

Vzorec úspěchu – PUZOPŮ

Pochopíte-li vzorec PUZOPŮ, porozumíte, co ve skutečnosti znamená učit se, a také tomu, jaká je skutečná povaha neúspěchu. Objevíte správný postup vedoucí k radikálnímu zvýšení míry vaší úspěšnosti. Zkratka PUZOPŮ je složena z počátečních písmen šesti důležitých slov, která definuje základní kroky, jež musí váš mozek podniknout, má-li se cokoli naučit. Podle tohoto vzorce se vytvářejí nové úspěšné mentální mapy, což znamená, že dochází k úspěšnému učení.

P- pokus

- Ať už se chceme naučit cokoli, nemůžeme uspět, jestliže se o to nepokusíme. Když jsme se o něco pokusili, můžeme říct, že jsme postoupili k dalšímu stupni a tím je:

U- událost

- Je proces, kdy při prvních pokusech se daná činnost nepovede napoprvé. Například při žonglování může událostí být třeba to, že míček spadne na zem nebo skončí v hrnku s kávou přihlížejícího kolegy. Z každé takové události vyplývá:

Z – zpětná vazba

- Ať chceme, nebo nechceme, vesmír nás zásobuje záplavami informací o našich pokusech a o událostech, jež poskytují zpětné vazby všem našim smyslům. V případě žonglování se bude jednat o zrakové vnímání míčků, o poslech zvuků i o informace hmatové. Jestliže jeden míček skončí v kávě kolegy, zpětnou vazbu uslyšíme i z jeho úst! ☺ Po této spršce zpětných vazeb přistoupí mozek k:

O – ověření

- K němu dochází ve vztah k našim cílům, a to jak automaticky, tak vědomě. Pokračujeme v rozboru našeho žonglérského učení – náš mozek si ověří oprávněnosti užití množství energie věnované pokusu, dále výšku a dráhu míčku ve vztahu k zamýšlenému cíli, náš dech, krčení a pozici těla atd. Když to všechno mozek vykoná, proběhne:

P – přizpůsobení

- Porovnáme svůj výkon s cílem a provedeme to, co v této chvíli považujeme za vhodnou reorganizaci před dalším pokusem Při posuzování prvku přizpůsobení bychom vždy měli brát v úvahu hlavní cíl. Bez ohledu na to, co se právě učíme, je naší vizí:

Ú- úspěch

- Ať už děláme cokoli, cílem našeho mozku je uspět. Platí to při jednoduchých činnostech, jako je příprava hrnku čaje, při naplňování mnohem složitějších a rozsáhlejších životních cílů. Už na první pohled je zřejmé, že ve vzorci PUZOPÚ není místo pro neúspěch.

Závěr

Stanou-li se mentální mapy součástí našeho každodenního života, přesvědčíme se o tom, nakolik budeme ve všech oblastech produktivnější, spokojenější a úspěšnější.

- Můžeme dosáhnout toho, čeho dosáhnout chceme
- Staneme se člověkem, který neustále přichází s novými nápady a myšlenkami
- Ve všem, do čeho se pustíme, budeme efektivnější a produktivnější
- Naše sny se budou proměňovat ve skutečnost.

Poznali jsme, že neexistují žádná omezení počtu myšlenek, představ a spojů vznikajících v našem mozku. A právě tohle znamená, že nejsou ani žádné hranice možností, jak nám mentální mapy mohou pomáhat.

2.4 Plánování, základní schopnost člověka při naplňování svých cílů.

Co je plánování?

Od malinka nás naši rodiče, prarodiče a naši učitelé učí jak vykonávat úkoly a používat určité postupy při řešení nějakého problému, úkolu atd. Ale už nás neučí jak uplatňovat plánovací dovednosti ve všech oblastech výuky. V některých případech potřebujeme pomoci, jaký postup si vybrat pro řešení určitého problému.

Plánování je proces, při kterém definujeme cíle, činnosti a strategii pro úspěšnou realizaci daného záměru. Plánováním a jak ho vysvětlovat žákům se zabýval R. Fisher⁶ ve své známé knize Učíme děti myslet a učit se.

Obecně vzato je plánování „spojovací můstek“ mezi současným stavem věcí a našimi cíli, kterých chceme dosáhnout.

Význam plánování

- Přehlednou práci s informacemi
- Umožňuje efektivní využití času a lidských zdrojů
- Rozvržení daného problému na jednotlivé úkoly v pevně dané struktuře a jejich následné delegování na různé lidi – mentální mapa

Jak plánovat

Dobře sestavené plány se vyznačují řadou znaků. Neuvědomované plány, jaké užíváme v každodenním životě, mohou obsahovat pouze cíl a nějaké obecné představy, jak jej dosáhnout. Dobře sestavený plán poskytuje rámec, který lidem umožňuje promýšlet si své budoucí činy. Pomáhá uspořádat a strukturovat myšlení i praktické vykonávání úkolů.

- Stanovení cílů, kterých chceme dosáhnout – ABC analýza a SMART analýza
- Strategie, taktika, postupy
- Rozpočty
- Kontrola
- Zpětná vazba

Plánování při řešení problému

Pokud chceme vyřešit nějaký problém, je dobré k tomu mít vytvořený plán pomocí těchto kroků:

- Vymezení problému: Čeho chceme dosáhnout?

⁶ Fisher, R.: Učíme děti myslet a učit se. Portál, s. r. o. 1997 ISBN 80-7178-966-6

- Shromáždění informací: Co potřebujeme vědět, abychom problémem vyřešily?
- Vytvoření strategie: Jak problém řešíme?
- Sledování výsledků: Dosáhli jsme svého cíle?

Stanovení cílů

Je jednou z nejdůležitějších činností pro plánování.

Když si stanovujeme cíle, musíme si v prvé řadě ujasnit priority a podle nich vypracovat strategický plán činnosti. Priorit nesmí být moc, musíme cíle seřadit od nejdůležitějších k méně důležitým, i z časového hlediska viz ABC analýza či SMART analýza. Tímto „seznamem“ se pak můžeme zabývat postupně, je to efektivnější než když máme v hlavě 10 věcí, které musíme akutně udělat a nevíme, kde začít. Cíle dále musí být jasně definované.

ABC analýza

S klasifikací priorit nám pomůže ABC analýza. Oblast A pokrývá velmi důležité úkoly, které mají největší hodnotu pro splnění našich cílů. B důležité, které je možno na někoho delegovat, nebo s někým sdílet. C méně důležité, které mají nejmenší hodnotu, ale zabírají nejvíce našeho času. Tato analýza by se měla aplikovat v praxi tak, že si stanovíme maximálně 2 úkoly z oblasti A (asi 3 hodiny) další 2-3 úkoly B (1 hodina) zbytek budou úkoly C (asi 45 minut).

Smart

Ať už v rámci organizačního či individuálního managementu, vyplatí se využívat metody řízení podle cílů, formulovaných v souladu s požadavky SMART. Jen tak si budeme moci ujasnit a pořádně formulovat vizi a z ní odvodit cíle.

Naše cíle by měly být:

S - specifické (konkrétní a jednoznačné stanovené, musíme být schopni odpovědět na otázku jaký je cíl a jak jej hodláme naplnit)

M – měřitelné (aby dosažení cíle mohlo být dobře prokázáno, kontrola úspěšnosti by měla být definována již na začátku)

A – ambiciózní a akceptovatelné (vysoká úroveň očekávání má za následek mimořádnou výkonnost)

R - realizovatelné a relevantní (cíle by měl být dosažitelný)

T – termínované (je stanoven termín splnění cíle)

Pokud budou cíle v souladu se všemi těmito aspekty, bude možno je splnit a úspěšně tak proměnit vize v realitu. Je důležité důsledně vyhodnocovat plnění cílů, je možné také případně odměňovat dílčí pokrok a výsledky.

Strategie, taktika, postupy

Strategie určují, jakým způsobem chce firma dosáhnout svých cílů. Strategie může být marketingová, výrobní, finanční, vývojová atd. Strategie se obvykle sestavují pro delší časový horizont. Neustále se měnící tržní podmínky však vyžadují, aby byly čas od času revidovány a v případě potřeby korigovány.

Cíle a odpovídající strategie by měly být stanoveny pro všechny stupně řízení. Důležité přitom je, aby všechny cíle a strategie vycházely z hlavního cíle. Cíle na nižším stupni řízení

musí být určovány tak, aby jejich dosažení zabezpečovalo dosažení cílů na vyšším stupni řízení.

Postupy jsou to prostředky (činnosti), plánované pro dosažení určených cílů. Aby bylo možné dosáhnout co nejefektivněji, je zapotřebí nalézt různé alternativy a vybrat tu nejvhodnější. Podle rozsahu a důležitosti se plánovací postupy označují jako strategie a taktiky. Jsou krátkodobějšího charakteru, plně vychází z již zvolené strategie a tu dále rozvíjí do konkrétních forem.

Rozpočet

Je základní plánovací nástroj, který předem stanovuje očekávané příjmy a výdaje. Rozpočet představuje číselné stanovení očekávaných výsledků. Je to tedy provozní finanční rozpočet, který je též nazýván „plán zisku“. Rozpočet je vyjádřen nejen ve finančních jednotkách, ale též v jednotkách pracovních či produkce, v provozních hodinách, nebo jakýchkoli jiných měřitelných veličinách.

Kontrola a zpětná vazba

Kontrola je propojená s celým procesem strategií. Podílí se na hodnocení průběhu celého procesu, jeho jednotlivých fází a kroků, včetně iniciování změn v tomto procesu. Kontrola zde vystupuje jako aktivní článek, přičemž se zvýrazňuje působnost zpětné vazby. Posláním strategické kontroly je varovat před problémy s dostatečným časovým předstihem.

Je to nástroj, který používáme pro upravení již stávajícího plánu nebo pro stanovení nového plánu.

Nulová kontrola = žádný plán!

Na co nezapomenout!

Efektivita - Plánování je jedním z východisek úspěšné podnikatelské aktivity. Tyto činnosti jsou o to efektivnější, o co lépe, jasněji a srozumitelněji jsou stanoveny cíle, zvoleny optimální varianty způsobu jejich dosažení, zajištěny odpovídající zdroje, zadány úkoly a definována měřítko kontroly. Vyhotovení plánu by nemělo být časově/finančně náročné než samotná realizace plánu.

Přehledná struktura – Proces plánování je vyvíjející se. Proto potřebujeme smysluplnou strukturu, která se bude vyvíjet spolu s ním.

Závěr

Plánování nezaručuje úspěch, ale zvyšuje pravděpodobnost úspěchu. Plánování je základní dovednost pro učení i pro život a mělo by být součástí každodenní zkušenosti nás všech.

2.5 Postup, jak zpracovat referát

Pro definici referátu použijeme otevřenou encyklopedii Wikipedie, která definuje referát takto:⁷

Referát je krátký slohový útvar, obvykle odborný.

Charakteristika. Vzhledem k tomu, že jde o text odborný, píše jej odborník pro odborníka, tomu musí odpovídat i obsah (stejně jako v úvaze musíte uvádět pouze věcně správné informace a navíc ještě užívat odbornou terminologii).

Referát se zpravidla skládá z těchto částí, které mají zejména následující účel:

Úvod slouží k:

- uvedení do tématu
- objasňuje, proč jste si toto téma vybrali
- co si oněm myslíte, proč je podle vás důležité
- stanovuje logický postup, jak dané téma hodláte řešit

Stat':

- má obsahovat jasné, srozumitelné a komplexní vysvětlení podstaty daného problému, jevu (jeho charakteristika, historie, vývoj, praktické uplatnění apod.).
- jeho uvedení do souvislostí se souvisejícími odbornými problémy a jevy, můžete uvést i váš názor na rozebíraný problém či jev – samozřejmě jej musíte podložit argumenty (napsat proč si co myslíte)

Závěr slouží zejména k:

- shrnutí vašich základních poznatků
- závěrečné zamyšlení nad významem tohoto problému, jevu

Na úplný závěr mají být uvedeny bibliografické citace.

V následujících řádcích si výše uvedené informace více rozvedeme a zejména se vám pokusíme usnadnit vaši cestu k úspěšně zpracovanému referátu z odborných předmětů na naší škole. Osvojení si těchto doporučení je věcí vaší praxe a zejména vašeho všeobecného

⁷ <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?>

rozhledu, který vám umožní bohaté využití vašich vědomostí při objasňování a chápání nových souvislostí.

Zdroje informací potřebných k zpracování referátu

Informace jsou podstatou dobrého referátu. Bez nich zadaný cíl nesplníte. Kde tedy informace shánět?

- Hlavním zdrojem vašich informací je učebnice. Ne proto, že stačí jen opsat příslušnou pasáž, ale proto, že definuje hlavní pojmy a uvádí je do širších souvislostí.
- Další zdroj je vhodná encyklopedie, která dále pojmy může zpřesnit a prohloubit.
- Následují další důležité zdroje informací, které se zabývají aktuální situací v oblasti, o které referujeme.
- Mohou to být odborné časopisy, webové stránky, firemní dokumenty, novinové články apod.

Po vyjasnění si informačních zdrojů, ze kterých mohu čerpat, přistoupím k jejich studiu a ujasňování si cílů referátu, kterých mám dosáhnout.

Ujasnění si cíle referátu

Cíl referátu vždy vyplývá ze zadání, které jste obdrželi. Není možné se od zadání odchýlit bez souhlasu toho, kdo vám referát zadal. Je li nám téma jasné pak postupuji ve svých úvahách takto:⁸

- Při přípravě referátu si udělejte seznam hlavních bodů, které chcete vyjádřit. Jestliže počítáte v průměru 100 slov na odstavec, může vám to dát určitou představu, kolik odstavců pro vyjádření těchto bodů budete mít.
- Zkontrolujte, zda vaše body postupují v určitém druhu logické posloupnosti, nebo zda jsou z oprávněného důvodu řazeny jinak.
- Poznamenejte si příklady a ilustrace, které použijete při předkládání těchto hlavních myšlenek.

Styl a struktura referátu

- Po vyjasnění si obsahu, je nutné promyslet i styl a strukturu referátu. Tento postup může zahrnovat následující kroky:
- Užíváme věcně správné informace
- Terminologie odpovídá běžným požadavkům oboru, kterého se referát týká

⁸ Rowntree, D.: Naučte se studovat, ETNA 2006

- Odráží zjištěné závěry a tvrzení stav současné teorie oboru?
- Má úkol přibližně očekávaný počet slov?
- Bude struktura mého referátu čtenáři jasná?
- Použil jsem titulky tam, kde by mohly čtenáři pomoci?
- Obsahuje každý odstavec pouze jednu hlavní myšlenku?
- Spojuje předchozí a následnou hlavní myšlenku?
- Vyplývají mé závěry logicky z mých důkazů?
- Použil jsem grafy, tabulky nebo diagramy tam, kde je třeba?
- Jsou všechny citace, které jsem použil, skutečně podstatné?
- Udržel jsem správnou rovnováhu mezi svými myšlenkami a myšlenkami druhých?
- Uvedl jsem jasně, které myšlenky nejsou mé vlastní?

Několik myšlenek, návodů a pomůcek, které nám pomohou práci na referátu lépe a rychleji pochopit a uskutečnit.

Co jsou pojmy a jaký mají vztah k dobrému referátu?

Pojmy jsou základními kameny, na kterých stojí naše myšlení. Pomocí pojmů popisujeme svět okolo nás. Odborné pojmy popisují skutečnosti daného oboru poznání, který studujeme. Vytváří základní předpoklady pro tvorbu užitečných poznatků, teorií, technologických postupů a dalších nezbytných věcí.

Jak pojmy chápeme⁹

Pojmy jsou kategorie objektů, činností nebo stavů bytí, které mají určité vlastnosti.

Rozsah pojmů je značně široký — patří mezi ně sekyra, auto, spravedlnost, válka, štěstí, pravda, zapomínání apod.

Myšlení je založené na vztazích mezi pojmy.

Při popisu určité činnosti, (např. Liška chytila zajíce), konstatujeme vztah mezi dvěma savci. Výrok:“ Mládí je bezstarostným obdobím života“, vyjadřuje určitý stav bytí. (Neznáme však žádné pravidlo, které by jednoznačně potvrdilo, že tato tvrzení jsou pravdivá.)

⁹ Rusiel,I.: Základy psychologie inteligence, Portál 2000, Praha

Pojmy dělíme na dvě skupiny

Formální pojmy jsou definované podstatnými charakteristikami (například slovníkové definice).

Například pes má čtyři nohy, ocas, kožich, vlhký nos, je masožravý, může štěkat, vrčet, kňučet, nosit živá mláďata apod. Pojmy jsou hierarchicky uspořádané v dlouhodobé paměti.

Každý pojem je spojený s různými charakteristikami, které se v případě potřeby postupně vybavují z paměti.

- V každodenním životě se používají především **přirozené pojmy**.

Vyplývají ze subjektivního vnímání vnější reality. Víme např., že někteří ptáci mají křídla, zobáky a peří, že létají, budují hnízda, snášejí vejce a vydávají různé zvuky.

Zatímco formální pojmy obsahují přesně definované množiny pravidel určující příslušnost k určité kategorii, přirozené pojmy se opírají o vzpomínky na jednotlivé případy, mezi kterými byla určitá podobnost.

Formální pojmy používají hlavně experti v určitých oblastech poznání, zatímco přirozené pojmy upřednostňují běžní lidé v každodenním životě.

Práce s pojmy je pro žáka studujícího nový obor značně složitá. Nejen, že musí zvládnout definice těchto pojmů, ale také složité vztahy mezi nimi. Musí pochopit vzájemné uspořádání a hierarchii, kterou pojmy vzájemně zaujmají. Proto se v poslední době i v ČR začala používat metoda, která práci s pojmy výrazně usnadňuje. Tato metoda spočívá na zpracovávání tak zvaných myšlenkových map. O nich si něco řekneme.

Myšlenková mapa jako nástroj grafického znázornění vztahů mezi pojmy

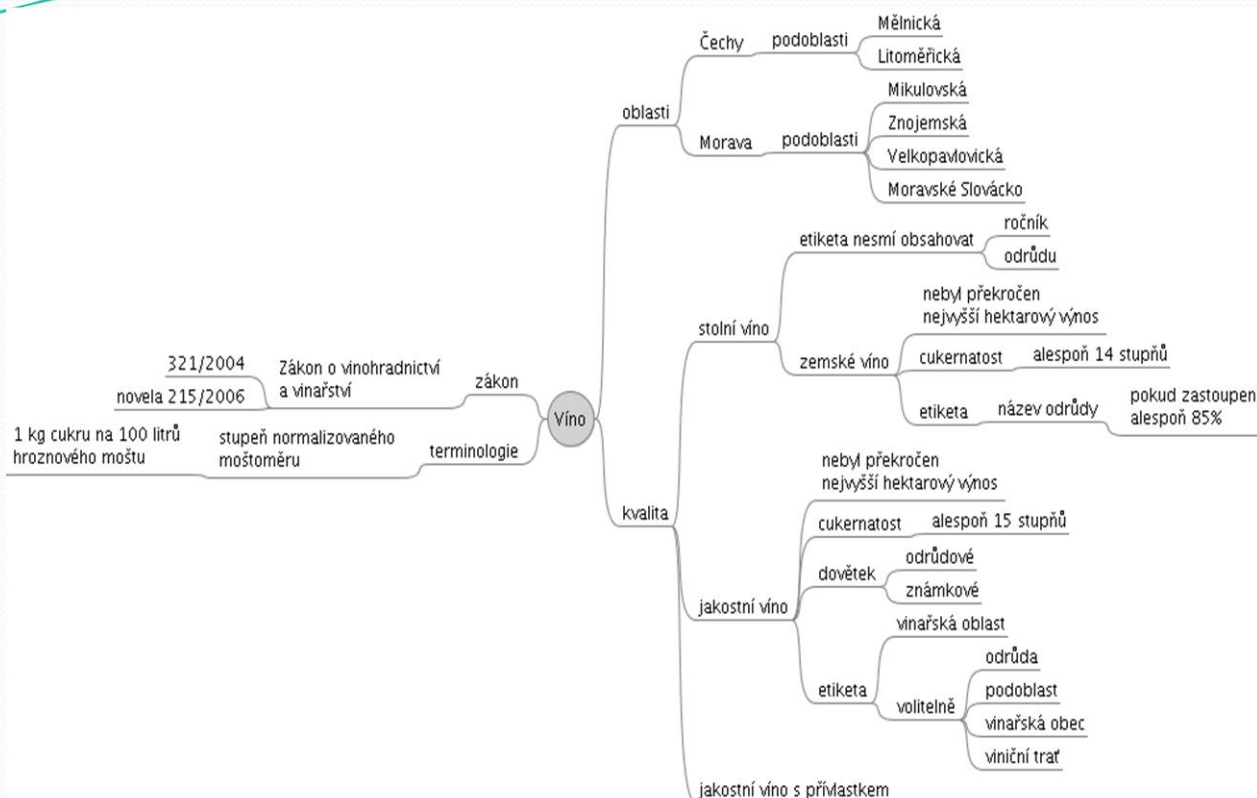
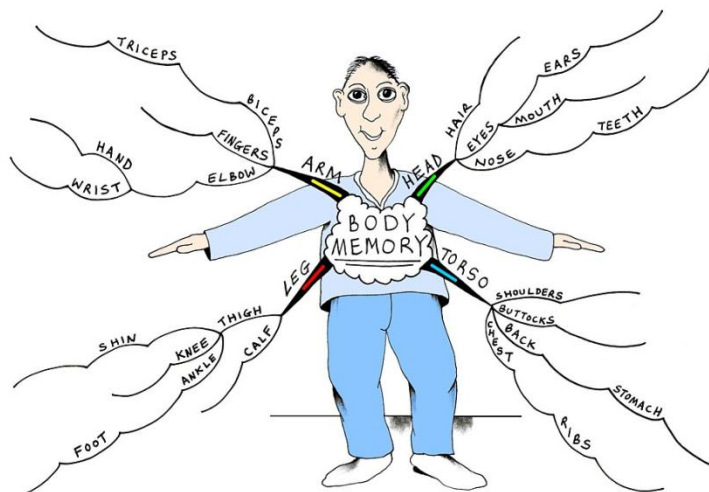
Myšlenková mapa stojí na jednoduché myšlence, že místo toho, abychom si nepřehlednou síť pojmů představovali v hlavě, pomůžeme si tužkou a papírem.

Jak tvořit mapu?

Tradiční postup tvorby mapy je následující:

1. Začněte ve středu papíru hlavním námětem
2. Využijte obrázků, symbolů, kódů, které si postupně vymyslíte
3. Vyberte hlavní témata a zdůrazněte pomocí velkých a malých písmen
4. Využijte barev
5. Vytvořte si svůj osobní styl tvorby myšlenkových map.

Níže uvedené příklady je mají za úkol objasnit základní princip. Anglická slovíčka vepsaná na obrázek se mohou dále větvit. Příklad mapy, která zahrnuje některé informace o víně je ukázkou toho, jak na malém prostoru lze hierarchicky uspořádat řadu důležitých faktů.

Práce s myšlenkovými mapami vyžaduje praxi. Neváhejte a vyzkoušejte jejich přednosti.

Bibliografické citace

Citace jsou poslední částí tohoto povídání o referátu. Jsou důležitou součástí, která je u oficiálních textů vyžadována zákonem. Tak se to naučme již nyní.

Bibliografické citace použité při zpracování referátu jsou souborem údajů o citovaných autorských dílech (seznam použité literatury nebo elektronických zdrojových dokumentů), nebo jejich částech, jež umožňují jejich identifikaci, včetně ověření údajů. Též čtenáři umožňují získat informaci o dalších zdrojích, které se dotýkají popisované problematiky. Také se využívají pro uvádění odkazů v textu. Pro naši potřebu bude stačit, když budeme citace uvádět podle vzoru, uvedeném níže.

Vzor citací:

Citace z knížky:

KOSEK, Jiří. Html – tvorba dokonalých stránek: podrobný průvodce. Ilustroval

Ondřej Tůma. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. 291 s. ISBN 80-7169-608-0.

Citace z časopisu:

SMEJKAL, V. Proč nový zákon?. CHIP: magazín informačních technologií,

listopad 1999, roč. 9, c 11, s. 54–55.

Citace z webové stránky:

Cite them right – electronic information.

URL: <<http://www.unn.ac.uk/central/isd/cite/elec.htm>> [cit. 1999-12-10].

2.6 Postup, jak zpracovat prezentaci.

Co je prezentace

Na úvod si pomůžeme definicí uvedenou v otevření encyklopedii Wikipedia:

Prezentací rozumíme:¹⁰

- výklad,
- ukázkou něčeho,
- produkt vytvořený v počítačovém prezentačním programu (např. MS PowerPoint).

Prezentačním programem potom rozumíme specializovanou počítačovou aplikaci, která umožňuje vytvářet nebo předvádět elektronické prezentace, přičemž můžeme tyto programy rozdělit na: programy umožňující vytvoření prezentace, programy umožňující předvádění prezentace a kombinované (zajišťují obě funkce). Pokud je prezentace vytvářena pro výukové účely, hovoříme o výukové prezentaci. Při prezentování je uplatňována zásada názornosti.

K čemu nám prezentace slouží

Naučí nás stručně a výstižně zformulovat text - do prezentace se vypisuje zejména to nejdůležitější.

Grafické vyjadřování – naučí nás pracovat s obrázky, aby vhodně pasovaly k textu. Správné vybírání snímků je důležité.

Naučí nás pracovat s programem PowerPoint, nebo podobnými programy, které jsou dnes na trhu dostupné.

Upřesní informace a jejich význam, které chceme ostatním sdělit. Zejména se jedná o obsah odborných pojmů, vysvětlení statistických dat, organizačních diagramů apod.

Upevňuje ve výuce naše nabyté vědomosti, působí na dlouhodobou paměť tím, že vjem o vykládané problematice se fixuje více kanály.

Prezentace pomáhá udržovat pozornost v případě, že je názorná a provokativní.

Umění zpracovávat prezentace se nám hodí do budoucna, zejména je můžeme uplatnit v budoucím povolání např. vedoucí nějaké firmy, obchodní zástupce, manažer firmy. Tato povolání se bez schopnosti zpracovávat kvalitní prezentace neobejdou, jsou potřebné např. při různých poradách, kongresech, jednáních, firemních akcích.

¹⁰ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Prezentace>

Při jakých příležitostech prezentaci využíváme

Prezentace můžeme používat k mnoha různým účelům; mezi ty nejzákladnější a nejobvyklejší patří:

Přednášky, školení, výuka a to i výuka prováděná formou tzv. e-learningu. V současnosti se e-learning, čili elektronické učení formou samostudia používá stále častěji a častěji, zejména v případech vzdělávání zaměstnanců velkých společností, a mnohé vzdělávací agentury ho také nabízí.

Předávání organizačních informací tj. podávání informací o různých akcích, jejich průběhu, apod. Typickými příklady z této oblasti mohou být různé sjezdy, jednání, kongresy apod.

Firemní jednání typu různých porad, seznámení s historií, plány a cíli společnosti pod.

Propagační akce využívané pro předvádění nových výrobků a služeb, idejí a myšlenek, názorů apod.

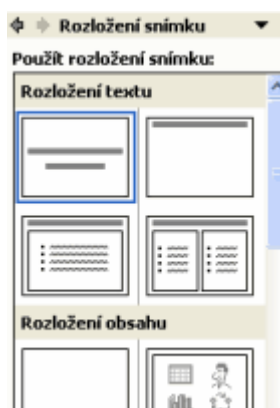
Postup zpracování prezentace krok za krokem

Účel a obsah prezentace

Nejtěžší krok celé prezentace. Jestliže si správně neujasníme co má naše prezentace posluchačům sdělit, celé další úsilí bude marné. S tímto problémem jsme se již zabývali v tématu referát a v podstatě zůstává stejný i zde. Přes to je třeba zdůraznit odlišnosti, které zde jistě nacházíme. Zejména možnost využití názornosti a rozvíjení představivosti u posluchačů.

Správné rozložení snímku

Správné rozložení snímku je velice důležité. Každý typ rozvržení obsahuje zástupné prvky. Tyto rámečky můžeme kdykoliv odstranit, když je nepotřebujeme a vložit tam ručně jiné prvky. Rozložení snímků tedy určuje existenci a pozici jednotlivých prvků (nadpis, text...) na snímku. Volíme ho při vytvoření nového snímku ale je možné ho kdykoliv změnit.

Používejte atraktivní materiál s mírou

Posluchači si přišli poslechnout vás, nikoli se jen podívat na obrázky rozložené po obrazovce. Vytvořte pomocí aplikace Microsoft PowerPoint atraktivní prezentaci, ale nezapomeňte na svůj mluvený doprovod, který by měl být přinejmenším stejně atraktivní. „Pamatujte, že snímky vytváříte pro doplnění mluvené prezentace.“

Obsah prezentace nemají být věty ale body!

Ty vytvářejí rozvržení prezentace a ujistí ují posluchače v tom, o čem je řeč.

Důležitá je jednoduchost

Podle mého názoru jsou nejúčinnější prezentace ty nejjednodušší, snadno srozumitelné grafy a grafiky odrážející to, co říká řečník. Některé autority navrhují nepoužívat více než pět slov na řádek a více než pět řádků na snímek.

Omezte počet číselných údajů na snímcích

Chcete-li v prezentaci aplikace PowerPoint zdůraznit statistiku, zvažte její vyjádření pomocí grafiky nebo obrázku.

Nečtete vše, co je již napsané na obrazovce

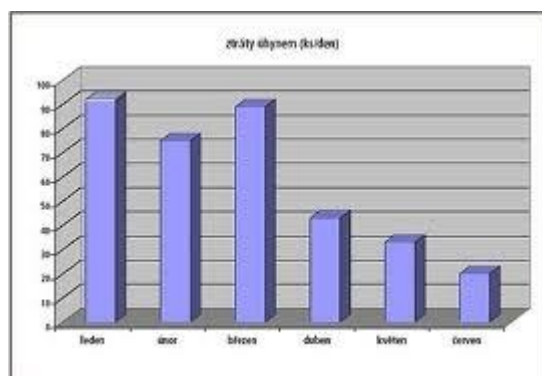
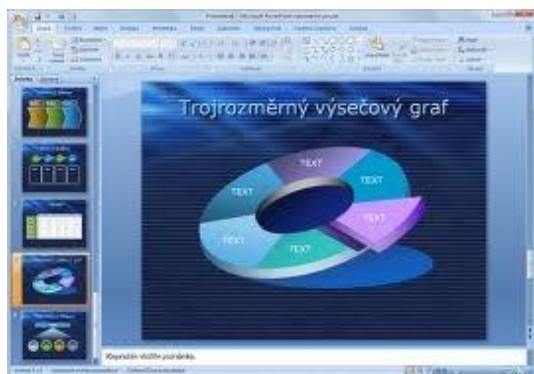
Jedním z nejrozšířenějších zlovyků uživatelů aplikace PowerPoint je prosté čtení vizuální prezentace posluchačům. Nejen že je to zbytečné, navíc i ta vizuálně nejlepší prezentace se stane nesmírně nudnou. Předváděná prezentace funguje nejlépe s mluvenými komentáři, které rozšiřují a diskutují, nikoli papouškují to, co je na obrazovce.

Správně zvýrazňujte text a slad'te barvy v prezentaci

Nadpisy, podnadpisy, zkrátka něco co je důležitější musí být zvýrazněno např. tučně, kurzívou, větší velikostí, podtržením apod., aby se posluchači mohli v textu lépe orientovat.

Používejte hodně obrázků a grafiky

Jak už jsem se již zmínila, prezentace byla vytvořena kvůli doprovodu mluveného slova - nezapomínejte, že prezentace jsou od toho, aby lidé POSLOUCHALI a ne ČETLI!. Myslím, že by v ní mělo být použito větší množství správně popsanych obrázků, popřípadě také videí.

Jak prezentovat před publikem a kterých chyb se vyvarovat

Prezentace je vlastně představení, využijte tedy svůj hlas, tvář, celé tělo co nejefektivněji. Celkový dojem zlepšíte, pokusíte-li se být co nejpřirozenější, uvolnění, usmívejte se, dívejte se přímo na jednotlivé posluchače a ukažte své zaujetí pro věc.

Jak již bylo řečeno, váš hlas je jednou z neúčelnějších zbraní vaší prezentace. Mluvte jasně, pomalu a k věci, mluvte spisovně, věnujte pozornost kvalitě svého hlasu, používejte důraz a intonujte, měňte hlasitost a tempo řeči. Během prezentace jsou důležitě také přestávky v mluvení.

Obsah vašich sdělení může být, jak chce důležitý a excelentně zformulovaný, jestliže však vaše mimika, gesta, držení těla a také vaše oblečení nejsou vhodné, pak je tím posluchač přinejmenším rozptylován a není schopen sledovat vaše výklady.

Hlavní chyby při prezentaci

- špatná příprava
- chybějící či nefungující audio a video technika
- nevhodně zvolený oděv a doplňky
- pozdní příchod
- nejistota při vystupování
- nevhodná řeč těla
- sezení při prezentaci
- monotónní hlas
- chybí logická struktura
- chybí zrakový kontakt s posluchači
- napomínání, zesměšňování, povyšování se
- chybí prostor pro otázky

Místo závěru ještě stručně o názornosti

V rámci prezentace máme možnost nabídnout našim posluchačům alternativu k verbálně-abstraktnímu podání sdělovaných informací. Vzhledem k vizuální povaze slidů se jako ideální jeví právě zapojení vizuálních podnětů. Tím, že na slidy přepíšete klíčové pojmy nebo věty svého prezentačního projevu, ovšem vizuální podnět nevytvoříte.

Obrázek řekne víc než tisíc slov

Notoricky známé přísloví vyjadřuje lépe než cokoli jiného klíčovou myšlenku. Slidy mají dokreslovat to, co prezentátor říká. Už použití slovesa »dokreslovat« je příznačné. Žádoucí je využití schémat, grafů, diagramů a kvalitních velkých obrázků – je naopak radno vyhnout se okoukaným klipartům a animacím.

Dobrý obrázek je nejasný obrázek

Používejte vizuální podněty účelně, tak aby usnadňovaly pochopení vašeho myšlenkového postupu. Perfektní obrázky, které se vysvětlují samy, nepotřebují přednášejícího – k dobrému obrázku je naopak potřeba ještě něco dodat. S vysvětlením takový obrázek funguje okamžitě a ukotvuje sdělení v mysli posluchače.

Závěr

Na tomto místě se sluší, abychom zmínily hlavní cíle práce a jak se nám je podařilo naplnit. Hlavním cílem naší práce bylo podpořit projekt „Učíme se učit Na Karmeli“.

Zejména tím, že my samotní žáci se budeme při přípravě studijních materiálů moci vyjádřit a ovlivnit jejich formu i obsah. Děláme to vlastně pro sebe, a proto by to mělo odpovídat i našim možnostem a schopnostem.

Druhým důležitým cílem bylo praktické zpracování vybraných témat tak, aby byly připraveny k výuce. Vznikla ucelená výuková dokumentace pro výuku šesti výukových témat, které mohou všichni budoucí zájemci využít v případě, že o to projeví zájem.

Za poslední z výsledků výzkumu, jak žáci ovládají metody efektivního učení, se dá konstatovat, že většina žáků naší školy tyto metody ovládá pouze intuitivně, nikoli cílevědomě a že úmysl, seznamovat žáky s těmito metodami je plně na místě.

Domníváme se, že lze konstatovat, že cíl naší práce byl splněn.

Použitá literatura

Gruber, D.: Rychločtení, Rychlostudium, Info management. Management Press 2008 ISBN 978-80-7261-184-3

Fisher, R.: Učíme děti myslet a učit se. Portál, s. r. o. 1997 ISBN 80-7178-966-6

Buzan, T.: Mentální mapování. Portál, s. r. o. 2007 ISBN 978-80-7367-200-3

Kolektiv autorů.: Velká kniha technik učení, tréninku paměti a koncentrace. Grada Publishing,a.s. ISBN 978-80-247-3023-3

Přílohy:

Jak píšeme referát

Dotazník „ Jak se učím?“

Fakta z vyhodnocení dotazníku

Samostatná příloha na CD

Každé z následujících témat je na CD zastoupeno těmito PP prezentacemi:

Výuková hodina – výklad

Výuková hodina – cvičný příklad

Výuková hodina – zadání samostatné práce

Jedná se o následující témata:

Vedení poznámek a jejich využití při studiu

Rychločtení, jeho podstata a smysl při studiu

Zpracování myšlenkových map a jejich uplatnění při studiu;

Plánování, základní schopnost člověka při naplňování svých cílů;

Postup, jak zpracovat referát;

Postup, jak zpracovat prezentaci.

Celkem 16 PP prezentací

Příloha č.1

Referát

Vážení žáci, v následujících pár řádcích se dozvíte mé požadavky na formu a obsah referátů, které budete mít za úkol zpracovávat v předmětech ekonomika, management a marketing.

Úvodem bych vám chtěl vysvětlit, co od referátu očekávám a proč je ve výuce předmětů důležitý. Referát je cizí slovo a do češtiny ho lze přeložit např. jako zpráva hodnotící skutečnosti veřejného rázu nebo vědeckou problematiku.

Ve výuce předmětů ekonomika, management, marketing má referát nezastupitelné místo a to především z těchto důvodů:

- Poskytuje prostor pro projevení vaší individuality, kreativity a kritického myšlení,
- Rozvíjí vaši schopnost logicky a obsahově správně vysvětlit vybraný problém, včetně uvedení příkladů z každodenní hospodářské praxe,
- Při jeho zpracování bude žádoucí, abyste využili nejméně tří nezávislých zdrojů informací, které samostatně vyhledáte a správně interpretujete,
- Procvičí vaši schopnost v psaní graficky kultivovaných textů s využitím PC.

Formální a obsahové požadavky na zpracování referátu:

Obsah referátu

Referát rozdělte do tří částí.

V úvodu je třeba, abyste co nejpřesněji vymezili problém, který chcete řešit, postup řešení a vztah k probírané problematice ve výuce.

Následuje stat', ve které daný problém vysvětlíte. Je žádoucí, aby toto vysvětlení bylo přehledné, stručné, jasné a logicky uspořádané, podpořené příklady z praxe.

Poslední částí je závěr. Zde krátce shrňte, k čemu jste zpracováním daného tématu došli (v čem nás obohatil).

Formální úprava

Referát předložte v písemné formě v rozsahu alespoň dvou stran textu (600 slov), vhodně doplněný o grafy, schémata, obrázky. Samostatnou pozornost je třeba věnovat citaci použité literatury a dalších zdrojů (novinový článek, odborná publikace, webová stránka). Citaci proveďte podle následujícího postupu. Zvolenou pasáž z vybraného zdroje nejprve vhodně

uved'te, (např. kdo to řekl:“xxx“) dále doslova opište text do textu a zvýrazněte ho kurzívou. Nakonec proved'te vložení informací o zdroji informace pomocí funkce odkazy (funkce další poznámka pod čarou).

Citovanou literaturu je třeba uvést následovně:

Citace z knížky:

KOSEK, Jiří. Html – tvorba dokonalých stránek: podrobný průvodce. Ilustroval

Ondřej Tůma. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. 291 s. ISBN 80-7169-608-0.

Citace z časopisu:

SMEJKAL, V. Proč nový zákon?. CHIP: magazín informačních technologií,

listopad 1999, roč. 9, c 11, s. 54–55.

Citace z webové stránky:

Cite them right – electronic information.

URL: <<http://www.unn.ac.uk/central/isd/cite/elec.htm>> [cit. 1999-12-10].

Hodnocení:

Hodnocení referátu bude vycházet ze splnění výše zmíněných požadavků. Rozhodující pro stanovení známky však bude obsahová stránka, srozumitelnost sdělení a snaha obohatit ostatní spolužáky. Vzhledem k počtu žáků není možné v průběhu výuky vyslechnout všechny referáty. Veřejně prezentován bude vždy nejlepší referát, který určím po jejich zhodnocení.

Referáty mi zasílejte na adresu 7weiser@seznam.cz, a v předmětu napište vaše **jméno, třídu pomocí zkratky a název referátu**. Referáty mi musíte odevzdat **nejpozději jeden den před stanoveným termínem hodiny, kde bude referát zařazen do výuky**.

Při zpracování referátů vám přeji mnoho úspěchů!

Příklad citace:

Z obsahu knihy je pro ilustraci vybrána pasáž z kapitoly 9. Jak správně myslet. To proto, že zejména pedagogická literatura připisuje tomuto problému zvláštní pozornost a poznatky kognitivní psychologie zde hrají zvláštní roli. Autor zde zmiňuje fakt, který má, jak se domníváme širší dopad na celkové obecné přijímání problematiky výuky dovednostem myslet. Cituji:¹¹ „*Ačkoli charakteristickým rysem člověka je myšlení, přesto jen malé procento všech lidí využívá schopností svého mozku k tvůrčímu, aktivnímu a samostatnému myšlení*“. A pokračuje: „*V běžném životě se vystačí s jednoduchým myšlením, v němž se obvykle pracuje s několika málo prvky. Ani si neuvědomujeme, jak v poměrně málo případech se požaduje samostatné myšlení a řešení neobvyklých situací*“.

¹¹ TOMAN, J.: Jak zlepšit organizaci a techniku duševní práce. Praha, Svoboda, 1984. Str. 5

Příloha č.2

Dotazník

Jak se učím?

Dotazník, který dostáváte do rukou, má za cíl zjistit, jaké strategie a techniky učení využíváte při každodenním plnění vašich studijních úkolů. Má být podkladem k přípravě programu, jak vám případně ve vašem učení pomoci.

Dotazník má dvě části.

První část je zaměřena na získání některých základních informací o průběhu vašeho učení, zejména domácí přípravy.

Druhá část je zaměřena na to, abychom jsme se dozvěděli něco o tom, jaké techniky (strategie) při učení využíváte.

Prosíme, abyste odpovídali stručně a pravdivě.

A. Základní informace o vašem učení

1. Kolik hodin věnujete domácí přípravě na vyučování za týden?

.....

2. Máte pevný časový rozvrh dne (týdne), kdy se věnujete domácí přípravě? Uveďte ho.

.....

3. Uveďte, kterým předmětům věnujete nejvíce času a kolik je to hodin týdně.

.....

4. Umíte se soustředit na učení. Jestli-že ano, jak to děláte?

.....

5. Z čeho se nejčastěji učíte. U více zdrojů uveďte poměr v %.

.....

6. Máte k domácí přípravě k dispozici PC

B. Techniky učení

7. Mám osvědčené způsoby, jak se učit. (Např. opakuji si učení nahlas, dělám si výpisky z učebnice, pro zapamatování slovíček používám mnemotechnické pomůcky.) Popiš své techniky učení.

.....
.....
.....

8. Zním základní způsoby rychločtení a rychlostudia z textu.

.....
.....

9. Při učení používám různé mnemotechnické pomůcky a oslí můstky k trvalejšímu zapamatování pojmů, slovíček.

.....

10. Při svém učení používám dále tyto pomůcky, techniky, strategie.

.....
.....
.....
.....
.....

11. Uvedené otázky mě zaujaly, a chtěl(a) bych se o této oblasti dozvědět více.

.....

Příloha č.3

Vyhodnocení dotazníku

Dotazník byl určen žákům 1. a 3. ročníku. Obsahuje 11 otázek. Z prvních ročníků bylo osloveno 26 žáků a ze třetích ročníků bylo osloveno 22 žáků.

Otázky:

1. Kolik hodin věnujete domácí přípravě na vyučování za týden?
2. Máme pevný časový rozvrh dne (týdne), kdy se věnujete domácí přípravě? Uveďte ho.
3. Uveďte, kterým předmětům věnujete nejvíce času a kolik je to hodin týdně?
4. Umíte se soustředit na učení? Jestli-že ano, jak to děláte?
5. Z čeho se nejčastěji učíte. U více zdrojů uveďte poměr v %
6. Máte k domácí přípravě k dispozici PC?
7. Máte osvědčené způsoby, jak se učit.(Např.opakuji si učení nahlas, dělám si výpisky...)....
8. Známe základní způsoby rychločtení a rychlostudia z textu.
9. Při učení používám různé mnemotechnické pomůcky a oslí můstky k trvalejšímu zapamatování pojmů, slovíček apod.
10. Při svém učení dále používám tyto pomůcky techniky, strategie apod. Máte v PC složku „škola“?
11. Uvedené otázky mě zaujaly a chtěl/a bych se o této oblasti dozvědět více.

Číslo otázky	Nejvíce stejných odpovědí 1. Ročník	Nejvíce stejných odpovědí 3. Ročník
1	5-10 hodin týdně	1-10 hodin týdně
2	Ano/Ne 50/50%	Ano/Ne 60/40%
3	Převážně maturitní předměty	Převážně maturitní předměty
4	Ano 77%	Ano 69%
5	Sešit a učebnice 77%	Sešit a učebnice 59%
6	Ano 100%	Ano 91%
7	Ano 88%	Ano 91%
8	Ne 88%	Ne 100%
9	Ano 80%	Ano 72%
10	Ne 81%	Ano 54%
11	Ne 77%	Ano 50%